

Traducere de
Valentin Petre Lică

Viața și viețuirea Cuvioasei maicii noastre Filofteia, scrisă de Eftimie, patriarhul Târnovei¹

Cel ce cunoaște calea care duce spre virtute obișnuiește să îndrume bine sufletele iubitoare de Dumnezeu și să le îndrume către I. locașurile cerești. Fericit este, așadar, cuvântul despre cei ce s-au nevoit spre virtute și și-au curățit simțirile sufletești. Căci ce poate fi mai fericit ori mai vrednic de laudă decât sufletul aceluia care s-a încredințat întru totul lui Dumnezeu și a urmat poruncile Lui?

Pentru aceasta, vrednice sunt de laudă fecioarele cele înțelepte, care, disprețuind toate cele lumești, și-au pregătit candelile sufletului pentru întâmpinarea Mirelui și, astfel, se bucură împreună cu El și se îndulcesc de slava cea negrăită.

De râvna acestora s-a aprins și fericita Filofteia, care s-a învrednicit să intre în acea fericire, ea, care și astăzi ne adună pe noi și ne pune înaintea masă îmbelșugată din multele ei minuni, chemându-ne prin rugăciuni să primim grabnic ajutor și sprijin, pentru a duce la bun sfârșit și a împlini cum se cuvine cuvântul acesta, cerut de voi despre ea. Căci nu mic folos va aduce și va aprinde râvnă în cei care, cu osârdie, voiesc să urmeze această cale.

II. Căci, de la început, vrăjmașul cel rău, cuprins fiind de zavistie, n-a putut suferi ca omul cel dintâi să rămână în rai și, neavând unde să-și verse răutatea, a aflat femeia, partea cea mai simplă, vasul cel mai slab, neîncercată încă în meșteșugul vicleșugului, și pe aceea a amăgit-o cu făgăduința de a fi asemenea lui Dumnezeu. Iar ea, neiscusită fiind în acel vicleșug, a crezut și s-a supus sfatului aducător de moarte; pentru aceasta, a primit pedeapsa cuvenită pentru neascultare și s-a lipsit de hrana raiului și de Dumnezeu, fiind izgonită din rai.

Din această judecată a venit pedeapsa asupra întregului neam: din judecată, bolile felurite și ispitele; din judecată, supunerea femeii față de bărbat; din judecată, stăpânirea lui asupra ei; din judecată, femeia a fost osândită să nască în dureri. Și, astfel, pedeapsa s-a întins peste tot neamul

¹ Manuscrisul nr. 165 din colecția Mănăstirii Neamț, din anul 1441, f. 189–204.

femeiesc. Ce a făcut, așadar, Dumnezeu, Cel ce face minuni? S-a pogorât din ceruri, precum El Însuși știe, S-a născut din Fecioara și Născătoarea de Dumnezeu Maria, luând trup din sângele ei cel curat, și a fost Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, ca să cinstească pe om și să îndrepte neamul femeiesc, stricat de vechea neascultare, și să dăruiască biruință întregii omeniri, nu numai neamului bărbătesc, ci și celui femeiesc, spre a călca și a doborî până la capăt pe căpetenia răului, pe vrăjmașul care, în rai, a amăgit femeia, împreună cu toate puterile lui potrivnice.

Din aceasta sunt fericitele mironosițe, care, fiind pline de Preasfântul Duh, au primit în firea femeiască tărie bărbătească și au urmat Stăpânului Hristos, până la cruce și la moarte; și nu numai atât, ci după dumnezeiasca Pătimire și după Înviere, s-au învrednicit de cea dintâi vedere mântuitoare și de cel dintâi cuvânt: „Bucurați-vă!”, auzit de la Mântuitorul. Pentru aceasta, și fecioarele cele înțelepte, de care pomenește cartea Evangheliei, s-au pregătit din tot sufletul pentru întâmpinarea Mirelui ceresc și, disprețuind toate frumusețile acestei lumi, fiecare și-a păzit candela sa, neîngăduind să se stingă, adică curăția trupului său, ca atunci când vor auzi glasul: „Iată Mirele!” să alerge gata spre întâmpinarea Lui și, arătându-I curăția trupească și sufletească întreagă și nepătată, să intre cu mare slavă împreună cu El în cămara cerească.

De această râvnă fiind cuprinsă din tot sufletul și fericita Filofteia, se silea să placă Mirelui său și să-I aducă curăția trupului ei neprihănită și neîntinată. Pentru aceasta, rugăciuni și cereri neîncetate se înălțau de la ea către Dumnezeu și Îi slujea Lui în duh și în adevăr; iar, pentru dreapta credință, pregătea cea mai dulce băutură, nu ca băutura numită sică, făcută din multe și felurite semințe, ci una amestecată după rânduiala dumnezeiască a învățaturii, respingând orice băutură tulbure, alcătuită din vicleșuguri eretice. Astfel era ea, ca un pom, după cuvântul lui David, sădit lângă izvoarele apelor, păzind curăția cu mare străjuire și privind neîncetat către fericirea cea de sus.

III. Patria fericitei era cetatea Molivot, astfel numită după obicei, aflată în ținutul Pamfiliei. Părinții ei se numeau Ioan, patrician, și Irina, fiind rod al unor neamuri de bună-cuviință și petrecând neîncetat în frica lui Dumnezeu; ziua și noaptea, stăruiau pe lângă sfintele biserici, hrăneau pe cei flămânzi și dăruiau cele de trebuință celor ce cereau, iar dorința lor cea mai fierbinte era să primească de la Dumnezeu un copil.

Astfel, rugându-se ei cu osârdie și vărsând lacrimi fierbinți din ochi, nu s-au înșelat în nădejde. Căci s-a născut această sfântă și au numit-o Filofteia, iar inimile lor s-au umplut de bucurie negrăită și au înălțat lui Dumnezeu cântări de mulțumire.

După ce au trecut trei ani, fericita Irina, lăsând împreună cu soțul ei și pe copila cea mică, a trecut la locașurile cele nestricăcioase. Iar Ioan, patricianul, văzând că prunca, încă de la naștere, nu primea nicidecum lapte de la mama sa sau de la vreo altă femeie, se afla într-o negrăită nedumerire; însă ea era hrănită prin dumnezeiasca purtare de grijă și sporea înainte de vreme.

Ajungând la vârsta de șase ani, a fost încredințată unor slujitori sfinți pentru a învăța carte și atât de mult a sporit în învățătură, încât purta pe buzele sale toată Scriptura dumnezeiască, spre uimirea tuturor, și slava ei se răspândea pretutindeni. Atât de mult a înflorit în înfrânare, încât petrecea întreaga săptămână fără hrană, iar sâmbăta și duminica, după ce se împărtășea cu dumnezeieștile Taine, gusta puțină pâine și legume muiate, păzind astfel nevoița de la început. Ziua și noaptea lua aminte la legea dumnezeiască și își hrănea sufletul cu Sfintele Scripturi.

(...) iubitoarea de Dumnezeu, văzându-se pe sine dată fără voia ei în legătura nunții, se tulbura adânc în sine și căuta cu mintea prin ce meșteșug ar putea să-și păzească trupul neîntinat. Și din toată inima își înălța rugăciunile către Domnul (...) ✠

IV. Ajungând la vârsta de paisprezece ani, ea, fără voie și împotriva dorinței sale, a fost dată spre însoțire trupească în căsătorie. Logodnicul ei era de neam ales și întru toate asemenea Filoteei, iar numele lui era Constantin. Anul acela se scurgea, iar iubitoarea de Dumnezeu, văzându-se pe sine dată fără voia ei în legătura nunții, se tulbura

adânc în sine și căuta cu mintea prin ce meșteșug ar putea să-și păzească trupul neîntinat. Și din toată inima își înălța rugăciunile către Domnul, zicând: „Doamne, Dumnezeule, caută spre smerenia mea și dă-mi putere să păzesc curăția mea neîntinată, până ce mă vei primi la Tine”.

Astfel rugându-se în tot ceasul și fiind cuprinsă de o durere negrăită, a aflat vreme potrivită atunci când, fiind dată bărbatului spre însoțire și fiind încuiată în camera nunții, a căzut îndată la pământ și a început a plânge cu jale nealینată, udând pământul cu lacrimile și lovindu-se cu mâinile peste față, strigând: „Vai mie, vai mie, ce am pățimit! Deschide-ți gura, pământule, și înghite-mă de vie, pe mine, ticăloasa!”.

Văzând-o Constantin plângând astfel nemângâiată, cu greu a ridicat-o de la pământ și a întrebat-o care este pricina unui asemenea plâns. Iar ea, după multă vreme, abia oprindu-se din lacrimi și lepădând orice rușine, i-a zis: „Domnul meu, iată, cu totul sunt în mâinile tale; dar, dacă vei aștepta și mă vei asculta, și vei primi sfatul pe care ți-l voi da, îți vei mântui sufletul, iar și altora vom fi pricină de folos”.

El i-a răspuns: „Spune ce voiești, lepădând de la tine orice îndoială și teamă”. Iar iubitoarea de Dumnezeu a zis: „Citind dumnezeiasca Scriptură,

am aflat o istorisire veche, care spune astfel: că o fecioară oarecare, fiind dată bărbatului, evlavioasă fiind, odraslă din rădăcină aleasă, când a sosit ceasul să se apropie de mire, aceasta, cu glas blând și cuvinte înduioșate, i-a spus: «Soție iubită, cunoști iscusința bărbatului?». Iar ea i-a răspuns: «Nu, domnul meu, nicidecum nu știu». Iar el i-a zis: «Ascultă-mă cu luare-aminte și îți voi spune pe rând toate cele ce ni se vor întâmpla dacă ne vom uni unul cu altul. Căci mie mi-au pricinuit multe osteneli și griji, iar mie însumi mi-au adus măhnire fără de măsură și neîncetată pătimire. Când vei zămisli în pânțe, te vor cuprinde dureri nesuferite, încât nici hrana nu vei putea s-o mănânci în tihnă, iar zilele tale vor fi pline de suspin și tânguire. Iar când vei începe a naște, slăbiciuni, gemete dese și strigăte te vor cuprinde și, ca să spun pe scurt, moarte năprasnică te va ajunge, ridicând ochii încoace și încolo fără a afla ajutor.

Iar dacă vei naște, griji fără număr și osteneli te vor împresura: alăptarea, legănarea, scaldarea, hrănirea, slujirile nenumărate, grija pentru bărbat, pentru dregători, pentru biserică, pentru haine. Iar dacă pruncul se va naște neputincios, îndoită îți va fi durerea; peste toate acestea vor veni grijile pentru viața de zi cu zi. Iar dacă vom cădea în sărăcie, vom socoti moartea mai bună decât o astfel de viață.

Ascultă-mă, dar, pe mine, care îți dau sfat bun, și să petrecem în curăție această scurtă viață, ca să o moștenim pe cea viitoare, de unde au fugit toată durerea, întristarea și suspinul. Acolo nu este întuneric, nici stele, nu este vară sau primăvară, nu este iarnă sau arșiță, ci totul este lumină și bucurie. Acolo este Hristos, Pomul Vieții, de care se îndulcesc toți sfinții, după vrednicia fiecăruia, după cum s-a curățit pe sine. Pe acestea râvnindu-le, să ne silim și noi a le dobândi.»

Iar fecioara, auzind acestea de la logodnic, cu ochii plini de lacrimi a spus: «Dacă acestea sunt așa, domnul meu, și astfel se petrece viața lumii, iată, sunt gata întru toate să te ascult. Fă ceea ce voiești, căci din voia ta nu voi ieși». Și, astfel, sfătuindu-se amândoi și întărindu-se cu jurăminte, au petrecut mai departe, păzind fecioria și curăția.

După ce au viețuit acolo vreme îndestulată, au chibzuit cu sfat de obște să se despartă puțin de lume și să trăiască în singurătate, temându-se ca nu cumva vreun om rău și stricat să-i amăgească și să-i întoarcă spre patimă, pierzându-și sufletul împreună cu trupul. După sfatul marelui Antonie, au ajuns la muntele Nitriei și acolo, în pustie, și-au făcut o colibă sărăcăcioasă, unde au petrecut mulți ani, făcând metanii dese și supunând trupul prin post și priveghere.

Iar diavolul, urătorul binelui, neputând răbda mulțimea curăției și a virtuții bineplăcutei lui Dumnezeu, a semănat gânduri pătimase în femeie; și ea era greu încercată și necentenit se chinuia pe sine. Însă ea, cea preamînunată, mai vârtos mireasă a lui Hristos, înțelegând suferința ce o cuprinsese, cu înțelepciune și cu judecată i-a mărturisit toate fericitului Ammon și l-a rugat cu stăruință să-i zidească o chilie mică, deoparte. Iar el a împlinit această rugămintă, și astfel au petrecut toți cei douăzeci și doi de ani, păzind până la sfârșit curăția și întreaga înfrânare.

După nu multă vreme, fericita a adormit cu somn fericit și a plecat la Hristos, pe Care Îl dorea. Iar virtuosul Ammon, locaș al Sfântului Duh, a mai trăit puține zile și a primit sfârșitul vieții; iar marele Antonie a văzut sufletul lui purtat de îngeri la cer, în a douăzecea zi de la despărțire.

Și mulți alții au arătat astfel de vieți alese, cărora, de vom fi și noi următori, vom primi răsplată asemenea lor. Acum, așadar, să-ți fie

bineplăcut, domnul meu, sfatul meu, și să petrecem în curăție, păzind trupurile neîntinate. Căci nimic nu ne poate folosi desfătarea vremelnică, chiar de am trăi mult, căci iarăși în țărână ne vom întoarce. Să petrecem, dar, în frica lui Dumnezeu și să primim bunătățile pregătite împreună cu toți cei ce se tem de Domnul.

Auzind Constantin acestea de la logodnica sa, primind cuvântul, i-a zis: «Dacă aş crede că acestea sunt adevărate, cu bucurie le-aş împlini, dar mă tem să nu fie vreo amăgire și să nu putem scăpa de ocări». Iar ea îndată i-a răspuns: «Așa să-mi fie Judecătorul cel drept, Care va judeca viii și morții, că adevărul ți-l spun: până la sfârșitul vieții mele, îmi voi păzi trupul neîntinat, chiar de aş primi mii de morți». Crezând el că acestea sunt adevărate, s-a supus îndată sfatului ei și, astfel, întărindu-se cu jurăminte, au petrecut mai departe în curăție și întreagă înțelepciune.

V. Și trecând puțină vreme, Constantin fu ales la treapta slujirii bisericești. Iar nu după multe zile, tatăl fericitei Filofteia a primit sfârșitul vieții. Ei, însă, petreceau în toate întru poruncile lui Dumnezeu, hrănind pe cei săraci și îmbrăcând pe cei goi, fără a se depărta zi și noapte de biserică. Și toți îi urmau și primeau folos din buna lor viețuire.

Au trăit în această rânduială ca la șase ani, iar Constantin își primi sfârșitul vieții. Fericita, văzând că bărbatul ei a trecut la Domnul, a rânduit cu bună-cuviință toate cele de îngropare, după cuviință, și a înălțat lui Dumnezeu cântări de mulțumire. Aflând apoi vreme potrivită, a slobozit pe toți robii și roabele, iar celelalte averi și bogății le-a risipit săracilor și lipsiților, după cuvântul: „Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămâne în veacul veacului”².

Bisericilor și mănăstirilor dumnezeiești le-a dăruit multă avere și le-a împodobit îndeajuns. Pe una dintre roabe a luat-o cu sine și a ieșit de la casa sa, lăsând toate celelalte în urmă.

VI. Aproape de cetatea Molivot, se află un lac oarecare, iar în el se găsește un ostrov. Intrând acolo, și-a făcut o chilie mică și a petrecut mai departe, lepădând de la sine orice tulburare lumească și supunându-și trupul prin post, priveghere și culcare pe pământ. Atât de mult s-a nevoit împotriva patimilor, încât oasele i se lipeau de carne.

Dar diavolul, urătorul de bine, nu a putut răbda multă vreme să o lase neispătită, ci a ridicat asupra ei felurite războaie: uneori o înfricoșa, alteori îi tulbura inima cu diferite năluciri și amăgiri, când prefăcându-se în șarpe, când în fiară, ca să o îngrozească. Iar ea purta pe buze cuvântul psalmilor: „Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea”³.

² Ps. 111:9.

³ Ps. 6:8.

Într-una din nopți, stând, după obicei, la rugăciune, cu mintea și cu mâinile ridicate spre cer, deodată locul a început a se clătina, și strigăt mare și urlet se auzea din afară, ca și cum ar fi venit un împărat: unii se sileau să smulgă ușile, alții să sfășie coliba, iar alții strigau unii către alții: „Prindeți-o degrabă, prindeți-o și aruncați-o în lac!”.

Îlbitoarea de Dumnezeu, înțelegând că aceasta este lucrare drăcească, a adăugat rugăciune la rugăciune, zicând: „Iisuse Hristoase, Cuvântule Unul-Născut al Tatălui, Care ai binevoit a Te întrupa din femeie, ca să vindeci căderea neamului femeiesc, luând trup din Curata Fecioară și Născătoarea de Dumnezeu, caută spre mine, smerita Ta roabă, care pentru Tine m-am depărtat de lume. Iată, căpetenia răului umblă ca un leu care răcnește, căutând să mă înghită. Căci obiceiul lui este să se năpustească mai ales asupra firii femeiești, s-o acopere de rușine și să stârneasce pricină de batjocură și mare râs. Dar Tu, Cel ce ai răsărit în chip negrăit din Fecioara Maria și ai binecuvântat firea femeiască, ștergând până la capăt ocara ei, trimite-mi acum ajutorul Tău grabnic, ca rușinea lui să se întoarcă asupra capului lui și toată puterea lui potrivnică să fie dată de rușine, că binecuvântat ești în veci. Amin.”

Și, astfel, însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, îndată toate acele năluciri s-au risipit fără urmă. Iar ea nu a încetat a cânta și a slăvi pe Dumnezeu până la ceasul dimineții și pururea adăuga nevoință peste nevoință, punând în inima sa suișuri duhovnicești. Cum aş putea spune izvorul lacrimilor ei? Suspinele neîncetate, tăcerea cea frumoasă, rugăciunile fără încetare, metaniile dese, nepătimirea desăvârșită, dragostea cea pentru Dumnezeu, viețuirea îngerească și toate cele asemenea – ce sunt acestea, dacă nu dovezi ale dumnezeieștii iubiri?

Domnul nu a îngăduit ca o asemenea viețuire să rămână tăinuită multă vreme, ci a vestit-o tuturor celor dimprejurul aceluia loc și mare slavă ieșea despre dânsa, iar Dumnezeu era slăvit de toți pentru ea. ✠

VII. Petrecând astfel și viețuind în trup ca cei fără de trup, Domnul nu a îngăduit ca o asemenea viețuire să rămână tăinuită multă vreme, ci a vestit-o tuturor celor dimprejurul aceluia loc și mare slavă ieșea despre dânsa, iar Dumnezeu era slăvit de toți pentru ea. Mulți dintre cei binecredincioși alergau la ea și se întăreau prin cuvintele ei dumnezeiești.

Căci foarte cumplită era atunci înșelarea elinească, ce stăpânea pretutindeni, iar capiștile drăcești erau pline de jertfe spurcate și de fum și mulțimi nenumărate de mucenici erau atunci secerate, iar credincioșii se clătinau în mari furtuni și tulburări. Auzind acestea ca și cum s-ar fi petrecut în fiecare zi, fericita Filoftea se rănea pe sine cu amară întristare și pe toți cei ce veneau la ea îi învăța din dumnezeieștile Scripturi, nimicind până la capăt amăgirea elinească.

Și a primit darul tămăduirilor, iar mulți bolnavi și leproși au dobândit vindecare de la dânsa. Căci toată dumnezeiasca Scriptură o învățase până la capăt și, grăind cu frică de Dumnezeu, îi atrăgea pe toți la înțelegerea celor dumnezeiești, asemenea firii magnetului, care trage fierul.

O femeie oarecare, cuprinsă de o boală cumplită, a venit la ea, căci sânii îi erau roșii de suferință și, cheltuind multă avere pe la doctori, nu dobândise niciun folos. Iubitoarea de Dumnezeu văzând-o astfel pătimind, s-a rănit adânc în inimă și s-a milostivit de ea. Îndată s-a întors la rugăciune și a izvorât din ochi izvor de lacrimi, zicând: „Dumnezeule, Atotțiitorule, cruță zidirea Ta și nu o lăsa să fie chinuită în zadar”. Și, luând untdelemn din candela sfântă a Născătoarei de Dumnezeu, a uns amândoi sânii ei și a făcut peste dânsii semnul cinstitei Cruci cu mâna și, după puțină vreme, a trimis-o sănătoasă la casa ei.

După ce a trecut nu puțină vreme și minunea aceasta s-a vestit pretutindeni, un bărbat anume Eftimie, rănit la picior, a venit pe ostrov la Sfânta, căutând să dobândească tămăduire. Iar fericita, văzându-l, îl întreba despre boala sa. El îi arăta rana piciorului, scoțând glas plin de umilință și vărsând lacrimi din ochi. Iar cea bună între femei și fericită Filofteia, precum odinioară Hristos pe slăbănog, tot astfel l-a întrebat, zicând: „Voiești să fii sănătos?” Iar el îndată a răspuns: „Voiesc, doamna mea, și foarte voiesc; miluiește-mă, rogu-te, căci cred că orice vei cere, Dumnezeu îți va da”. Zis-a lui ea: „Iată, ceea ce pătimești din pricina limbii tale pătimești, căci ți-a fost dăruită de Dumnezeu spre slava și lauda Lui, iar tu ai întors-o spre vorbe deșarte, glume și cuvinte spurcate. Fă, dar, făgăduință că de acum nu vei mai îndrăzni la astfel de lucruri și te vei depărta de basmele elinești, de slujirile și cugetările lor, de cuvintele hulitoare și de înțelepciunea cea vătămătoare a acestora, și degrabă Domnul meu te va vindeca”. Iar el, cu bucurie, a împlinit îndată cele poruncite și a dat cuvânt că, de acum, nicicând nu va mai îndrăzni la asemenea lucruri. Și îndată Sfânta, călcând peste piciorul lui și chemând Preasfântul Nume al lui Hristos, după puține zile l-a trimis sănătos la casa sa, bucurându-se, slăvind și mulțumind lui Dumnezeu.

Și, după ce minunea aceasta s-a vestit pretutindeni, toți slăveau pe Dumnezeu, înălțându-l cântări de mulțumire. Iar fericita nicidecum nu se înălța pentru asemenea minuni, ci pururea își aducea aminte în minte cuvântul lui David, sau mai degrabă al Duhului Sfânt: „Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă”⁴, și neîncetat își uda așternutul cu lacrimi, având pururea înaintea ochilor acea înfricoșată și grozavă Judecată: Judecătorul cel nemitarnic și nemilostivii îngeri, locurile cele de chin și rușinea ce așteaptă pe păcătoși, precum și cumplitul și ultimul

4 Ps. 113:9.

răspuns: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților”, încât, de la atâtea suspine, uita chiar și a-și mânca pâinea.

VIII. Așadar, trăind vreme îndelungată și astfel rânduindu-și viața sa, cunoscând dinainte ceasul mutării sale din această lume și, precum îi era obiceiul, purta mare grijă pentru dogmele Bisericii și judeca bine și cu dreaptă socotință, fiind povățuită de Duhul cel bun, ca precum în viață întărea Biserica prin porunci drepte, tot așa nici după moarte să nu o lase lipsită de purtare de grijă. Și, chemând întreg clerul bisericesc și pe slujitorii sfinți, le-a grăit îndelung cuvinte pline de miere duhovnicească.

„Vremea plecării mele – zise – a sosit și drept am socotit a vă aduce aminte de cele privitoare la credința dreptslăvitoare, cea predată și întărită de Sfinții Apostoli și de dumnezeieștii Părinți, căci, precum nu este cu putință celui lipsit de ochi să umble drept, tot astfel nu este cu putință a trăi în bună-credință celui ce nu păzește voia lui Dumnezeu.

Să știți că temelia întregii noastre vieți este credința cea bineplăcută lui Dumnezeu. Pentru aceasta Apostolii s-au nevoit și au primit felurite morți, ca să ne-o predea nouă curată și nepătată. Se cuvine, așadar, să o păziți cu toată frica și evlavia, curată și neclintită, și să țineți neabătute predaniile Bisericii, nefiind purtați de felurite vânturi de judecată și rătăcire. Căci, deși vrăjmașul vieții noastre a semănat în multe chipuri elinismul spurcat și necurat, căutând să nimicească dreapta credință, Domnul nostru Iisus Hristos, Care Și-a vărsat sângele pentru ea, nu va lăsa Biserica Să se strice până la capăt, ci îi va da ajutor și o va scoate biruitoare din judecată.

Eu însămi, fiind săracă cu trupul, dar crescută în dreapta credință din tinerețe și primind-o de la părinții mei ca pe o comoară de mare preț, vă rog pe voi, sfinților slujitori, să nu uitați predaniile Sfinților Prooroci și pe ale Apostolilor, precum scrie marele Apostol

Pavel către Timotei: «Fiule Timotei, cele ce ai auzit de la mine, pe acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții».

Se cuvine, așadar, vouă să țineți drept la credință și nicidecum să luați aminte la rătăcirile elinești. Căci, de ne-ar ocări cu mii și de ne-ar huli cu mii, nicicând minciuna nu va birui adevărul, nici răutatea nu va putea birui înțelepciunea. Căci ei au coborât numele dumnezeirii la făptură: la oameni, la necurății, la lemne și la pietre, la jivine și la câini, și nicidecum nu se rușinează, nici nu cugetă despre sine că sunt făptură.

Rătăcind întru nelegiuire și socotindu-se înțelepți, nu pricep cei fără minte că toate din neființă la ființă au fost aduse de unicul Dumnezeu

Rătăcind întru nelegiuire și socotindu-se înțelepți, nu pricep cei fără minte că toate din neființă la ființă au fost aduse de unicul Dumnezeu adevărat. ✠

adevărat, Care a zidit cerul și pământul și toate cele văzute și nevăzute. Căci zeii care n-au făcut cerul și pământul să piară, asemenea lor să fie cei ce îi fac și toți cei ce nădăjduiesc în ei. Pentru aceasta, s-au făcut deșertăciune elinii și s-a întunecat inima lor cea fără pricepere; zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni și au schimbat slava unicului Dumnezeu în asemănarea făpturilor cu patru picioare, a târâtoarelor și a păsărilor.

Să vadă, dar, nenorociții din ce s-au alcătuit cele cerești și cele pământești, cele din văzduh și cele din ape; mai întâi de toate, cerul și pământul, văzduhul și firea apelor. Cine le-a amestecat și cine le-a despărțit? Care este legătura și întoarcerea lor una către alta și armonia lor? Cine le mișcă și le cârmuiește? Cum se adună fără vătămare într-o singură plinătate a lumii stihiiile cele potrivnice după fire? Cum se învoiesc și se armonizează, neavând sfat sau cuvânt? Toate acestea sunt lucrarea dumnezeieștii Pronii.

Ei, însă, lăsând pe Ziditor, au cinstit și au slujit făpturii mai mult decât Făcătorului și s-au rătăcit în deșertăciune, năvălind cu furie asupra credinței noastre și asupra creștinilor care țin dreapta cinstire, chinuindu-i

fără cruțare și silindu-i să lepede dulceața numelui lui Hristos.

Voi, însă, să nu vă înfricoșați de amenințările lor, chiar de vă vor duce la roată, la ocnă, la sabie ori la foc, să nu vă temeți de frica lor.

Căci ne așteaptă o viață nouă, un veac care

nu îmbătrânește, unde Proorocii dănuiesc, Apostolii se bucură, cetele Cuvioșilor postnici sunt împreună cu îngerii și arhanghelii, cu mucenicii și cu toți sfinții.

La acestea să cugetați neîncetat, pe acestea să le scrieți în inimile voastre. Luați aminte la voi înșivă și la toată turma, peste care v-a pus Dumnezeu păstori și învățători, ca pe voi și pe ea să vă păziți curați și neîntinați. Căci toate cele frumoase și iubite ale acestei lumi ca praful se vor risipi și vor pieri fără urmă; numai virtutea rămâne, întinzându-se în veacurile veacurilor.

Străduiți-vă, așadar, să vă păziți pe voi curați și turma încredințată vouă să o povățuiți spre pășunea cea vie, ca Stăpânul tuturor, văzând sârguința voastră, să vă răsplătească osteneala cu plată vrednică și să vă învrednicească de împărăția Sa.”

IX. Acestea zicându-le către tot clerul și întărind inimile tuturor, i-a slobozit pe fiecare la ale sale, poruncindu-le ca, după patru zile, să vină iarăși.

Iar Cuvioasa Filofteia, închizându-se pe sine în chilie, a petrecut patru zile fără a gusta nicidecum hrană, ci în priveghere, în lacrimi și în dese îngenuncheri a mistuit toate acele zile.

**Căci toate cele frumoase și iubite ale
acestei lumi ca praful se vor risipi și vor
pieri fără urmă; numai virtutea rămâne,
întinzându-se în veacurile veacurilor. ✠**

Iar în a patra zi, precum se vestise mai înainte, a venit din nou la dânsa toată adunarea bisericească și se îndulcea de obișnuita ei în-vățătură. Și îndestul povățuindu-i, a adus inimile tuturor la frica lui Dumnezeu.

Când, însă, s-a lăsat seara și a înțeles că ceasul plecării sale se apropie, pe toți i-a îndemnat la rugăciune, zicând: „Vremea ieșirii mele a sosit și se cuvine să vă osteniți puțin împreună cu mine. Căci cu adevărat nădăjduiesc că, pentru rugăciunile voastre, voi dobândi milă în ziua cea înfricoșătoare a Dreptului Judecător, în ceasul acela groaznic”.

Și multe alte asemenea le-a grăit cu lacrimi către acel sfânt cler. Iar ei, auzind acestea, s-au rănit adânc la inimă și strigăt de plâns se ridica spre înalt.

Fiind multă tulburare, suspin și jelire, cuvioasa, făcând semn cu mâna, i-a oprit pe toți de la acel plâns neîmpăcat, zicând: „Nu-mi tulburați sufletul, vlădici și domni, căci încă sunt cu voi și mai petrec cu voi o vreme, cât va voi Domnul. De aceea, privegheați puțin împreună cu mine și înălțați către Dumnezeu rugăciuni de mulțumire pentru mine.”

Iar ei, abia încetând din plâns, s-au întors cu toții la rugăciune și, într-un glas, se înălța pentru dânsa cântare de laudă.

Și, astfel, pe când se cânta, ea și-a dat duhul în mâinile Domnului. Căci, iată, această pătîmire neașteptată se săvârși, iar deodată plânsul și cântarea se curmară și tânguire mare se făcu și glasuri de jale umplură văzduhul, iar toți cei dimprejur, aflând, împreună se adunară, plângând laolaltă deșertăciunea.

Iar trupul cuvioasei, fiind gătit cu cînste și înmormântat cu rânduială cuviincioasă, a fost așezat în biserica Preacuratei Născătoarei de Dumnezeu, care se numea și Sfânta Sofia. Acolo săvârșea minuni minunate și preaslăvite, fără număr.

Căci de am începe a grăi pe larg și a le desluși pe toate pe rând, ne-ar ajunge anul povestind. Drept aceea, ca să nu lungim fără măsură cuvântul, puține din acestea vom spune, iar și acestea să fie de ajuns celor cu minte trează, iar celelalte să le primească cu credință lămurită.

X. În acea vreme, un oarecare bărbat cu numele Navcratie, din cetatea Amoria, a fost rânduit voievod în Elada de către cei ce pe atunci purtau sceptrul împărătesc. Bărbat vestit și slăvit fiind, i s-a întâmplat să se lupte cu necredincioșii agareni. Și, ciocnindu-se amândouă oștile în război, prin judecăți dumnezeiești neștiute, el a fost biruit, împreună cu toată oastea sa.

Unii au fost uciși, iar alții, prinși vii, au fost duși în Sicilia. Împreună cu aceștia a fost prins și un oarecare stratilat⁵, cu numele Artavan, din cetatea Filomilia. Iar ei, fiind duși de cei fără de Dumnezeu, au fost aruncați într-o temniță întunecoasă și ținuti sub pază aspră și neconținută. Și stând acolo, nu știau ce să facă sau ce să gândească, fiind cuprinși de o întristare fără margini, și chemau în ajutor pe Dumnezeul Atotputernic și pe sfinții Lui plăcuți. Atunci Artavan și-a adus aminte de Sfânta Filoftea și a început a le istorisi despre preaslăvitele minuni ale acestei fericite, și cum primise dar de vindecare pentru toată neputința și pentru felurite boli.

Auzind acestea, stratilatul s-a aprins la inimă și din tot sufletul a început a o chema în ajutor. Și, fiind cuprins de dor dumnezeiesc și de credință arzătoare, n-a putut tăinui acestea multă vreme, ci, degrabă ridicându-se cu râvnă, i-a îndemnat pe toți la rugăciune și se scălda pe sine cu lacrimi, iar râuri de lacrimi amare izvorau din ochii lui.

⁵ Comandant al unei unități militare, echivalent cu un căpitan, comandant de garnizoană.

Iar ei, cu suflet neîmpovărat de lenevie, cu toții s-au pornit într-un cuget la rugăciune și au chemat în ajutor pe cea iubită de Dumnezeu Filofteia, zicând: „Pururea-roabă a lui Hristos, mireasă neîntinată, porumbiță curată, locaș al Duhului Sfânt, iubitoare de Hristos, turturică a pustiei, de vei binevoi a privi, caută spre noi, cei smeriți și deznădăjduiți, și slobozește-ne din această amară temniță, ca să fim și noi trâmbițe ale nenumăratelor tale minuni, vestindu-le cu glas mare și petrecând apoi toată vremea vieții noastre în curăție și înțelepciune. O, preacuvioasă maică, nu ne trece cu vederea pe noi, cei cumplit necăjiți, în acest amar și străin pământ”.

Cu astfel de rugăciuni au petrecut toată noaptea, vărsând lacrimi fierbinți și suspine dese din inimă. Iar când privegherea și rugăciunea de toată noaptea au luat sfârșit, s-au întins să se odihnească, dând trupului puțină mângâiere prin somn.

Și, pe când erau cuprinși de somn și fiecare zăcea la locul său, li s-a arătat Cuvioasa și le-a veselit inimile prin cuvinte mângâietoare, zicând: „Au fost auzite rugăciunile voastre și suspinele voastre nu le-a trecut cu vederea Dumnezeu; mergeți, dar, cu pace și, izbăvindu-vă cum se cuvine, aduceți rugăciuni stăruitoare lui Dumnezeu, Cel ce scoate pe cei legați cu tărie”.

Iar ei, de bucurie, s-au trezit ca din uimire și, văzând că lanțurile zăceau desfăcute și temnița era cu totul deschisă, au crezut că cele văzute sunt adevărate. Și, îndată părăsind temnița cea deschisă și lăsând pe străjeri ca morți, au fugit.

Și nu s-au grăbit mai întâi spre casele lor, ci mai înainte au mers pe insulă, ca să aducă mulțumire cuviincioasă Preacuvioasei. Iar după ce s-au împlinit acestea cu bună rânduială, fiecare s-a întors la casa sa și tuturor le istoriseau preaslăvitele minuni ale Cuvioasei.

XI. Iar acestea răspândindu-se pretutindeni și umplând auzul tuturor, un oarecare lepros, auzind de ele, s-a îngrădit pe sine cu credință și cu râvnă fierbinte și, cu multă sârguință, a venit la biserica Preacuvioasei maici, aducând rugăciuni stăruitoare și căzând adesea înaintea Sfintei, mișcând-o spre milă.

Și petrecea nopți îndelungate fără somn, chinuindu-se pe sine cu post și cu aspră nevoie, stăruind neîncetat în sfântul locaș al lui Dumnezeu. Iar fericita, văzând atâta osârdie și că boala trupească nu se depărta nicidecum de la el, îndată s-a plecat spre milă. Și, arătându-se în vis ecleziarhului bisericii de atunci, i-a poruncit ca pe acela să-l ungă cu untdelemn din candelă sfântă a Preacuratei Născătoare de Dumnezeu pe tot trupul. Iar acesta, trezindu-se din somn ca din uimire, a împlinit cu sârguință cele poruncite.

Și nu după multe zile, l-a slobozit pe cel bolnav sănătos la ale sale, slăvind și mulțumind lui Dumnezeu și celei pururea bineplăcute Lui în toate.

XII. Trecând multă vreme și săvârșindu-se multe minuni, împărăția grecească slăbi cu totul, iar cei ce țineau sceptrul ei se aflau în multe strămtorări. Căci romanii, aflând atunci vreme prielnică, năvăliră cu cruzime și asprime, aducând stăpânirii grecești necaz de nesuferit.

În același timp, împărăția bulgărească, fiind tare și foarte puternică, cuprindea și supunea toate țările dimprejur. Iar sceptrul împărătesc era atunci deținut cu bună rânduială și cu frumusețe de cel mai binecredincios și slăvit țar – Caloian⁶.

Văzând acesta împărăția grecească cu totul slăbită, cu bărbăție s-a pornit asupra ei, a prădat multe cetăți și sate și le-a pustiit. Și toate cele frumoase ce se aflau acolo le-a adunat și le-a strămutat în slăvitul său oraș, Târnovo, iar pe oameni și pe dobitoace le-a mutat în stăpânirea sa.

Aflându-se el atunci în acea nevoie, auzi despre minunile preacuvioasei Filofteia și inima i s-a aprins foarte. Căci este obiceiul sufletelor iubitoare de Dumnezeu să râvnească după virtuți și să arate în toate multă sârguință.

Și, după ce a supus toată țara aceea și a rânduit-o sub stăpânirea sa, a venit și la locul unde zăcea cinstitul trup al Preacuvioasei și s-a umplut de bucurie negrăită, înălțând laudă și mulțumire stăruitoare lui Dumnezeu. Apoi, căzând la cinstitele moaște ale Preacuvioasei, le-a udat cu lacrimi din belșug și le-a sărutat cu cinste și cu evlavie.

A poruncit să se facă priveghere de toată noaptea și a împărțit multe bunuri săracilor și celor lipsiți. Iar dimineața, după săvârșirea dumnezeieștii slujbe, țarul era în mare bucurie și veselie, asemenea și toată oștirea sa.

Și cuget bun, și sfat bineplăcut avură, ca să strămute trupul Cuvioasei întru stăpânirea lor. Și a binevoit să descopere această hotărâre tainicilor și cnejilor săi, lucru pe care l-a și făcut. Iar ei, auzind aceasta de la țar, într-un glas au strigat: „Inima împăratului este în mâna lui Dumnezeu, fă, dar, o, țarule, cele ce degrabă ți s-au pus înaintea. Căci credem că, de vei aduce la faptă hotărârea sfătuită, mare folos vei aduce sufletelor noastre, nu numai acestora, ci și pă-mântului nostru și cetății noastre, care mare ajutor vor primi.

XIII. Iar nu după multe zile, a poruncit ca, cu multă cinste și evlavie, să fie dus trupul Preacuvioasei în slăvitul oraș Târnovo. Și au fost rânduiți pentru aceasta trei sute de ostași aleși, peste care căpetenie era un oarecare Teodor, bărbat evlavios și cinstit, binecredincios și credincios mai mult decât alții, viteaz în războaie și frumos la statură. Acesta avea de mulți ani o albeață pe ochiul stâng, multe averi dăruise doctorilor și multă îngrijire făcuse pentru aceasta, dar niciun folos nu dobândise.

⁶ Țarul Ioniță Caloian (1170–1207).

După ce a primit de la țar porunca cea din urmă și a adunat toată oastea laolaltă, îndată a alergat cu osârdie la sfintele moaște și, sărutându-le cu toată inima, scotea picături de lacrimi din ochi și cerea să dobândească milă pentru vătămarea ochiului său. Și, aprinzându-se de credință fierbinte, a luat mâna stângă a sfintei și a pus-o pe ochiul său. Și – o, minune! – îndată albeața de pe ochiul lui a pierit fără urmă, iar cu ochi curați și luminoși vedea limpede lumina și era în mare bucurie pentru preaslăvita sa vindecare. Iar această minune făcându-se cunoscută pretutindeni, toți slăveau pe Dumnezeu și pe precuvioasa Filoftea.

Teodor, însă, împreună cu toată oastea, luând cu cinste moaștele cele iubite de Dumnezeu, mergea pe cale, bucurându-se și jucând de veselie, precum odinioară părinții purtători de Dumnezeu înaintea chivotului celui umbrit. Și multe tămăduiri a arătat atunci Dumnezeu în această strămutare, felurite și nenumărate, pe care nu este cu putință a le spune pe rând, ci celor credincioși le este de ajuns a le primi cu credință și a râvni la virtuți.

„Bine ai venit în părțile noastre, nu numai spre a ne cerceta, ci și spre a rămâne cu noi pururea și a-i învăța pe cei neînvățați să urmeze calea ta cea dumnezeiască și să râvnească la curăția ta, cea dăruită de Dumnezeu.” ✠

XIV. Iar când au început a se apropia de Târnovo, patriarhul a luat știre și a adunat tot clerul bisericesc, ieșind în întâmpinare cu tot poporul, cu făclii, cu cădelnițe și cu miruri bine înmiresmate. Și, sărutând cu cinste sfintele moaște ale Cuvioasei, iar râvna inimii sale vărsând-o în lacrimi, cu inimă zdrobită a rostit cuvinte de bucurie, zicând:

„Adevărată roabă a lui Hristos, casă a virtuților, lăcaș al Duhului Sfânt, viețuitoare a pustiei, împreună-locuitoare cu fecioarele cele înțelepte, mireasă a lui Iisus, turturea a pustiei, aurită de Duhul, cum ai zburat de la Răsărit și ai ajuns până la noi, cei smeriți? Bine ai venit în părțile noastre, nu numai spre a ne cerceta, ci și spre a rămâne cu noi pururea și a-i învăța pe cei neînvățați să urmeze calea ta cea dumnezeiască și să râvnească la curăția ta, cea dăruită de Dumnezeu. Căci trupul tău, ca pe un zălog, îl așezi aici, iar cu duhul te desfătezi de frumusețile cerești; nu prin oglindă și ghicitoră, ci față către față îl vezi pe Mirele tău, pe Iisus cel dulce, pe Iisus cel iubit, pe Iisus cel râvnit de tine, Căruia te-ai gătit și nu te-ai rușinat și nu mijlocești către El ca o străină, ci vorbești cu El ca una de-a Lui și aduci către El, cu curăție, rugăciuni și pentru noi.

Roagă-te, dar, pururea pentru noi, turma ta, ca să ne sfârșim viața în pace, în dreaptă credință și dreptate. Nu înceta a ne cerceta, a ne priveghea, a ne ocroti, a ne ajuta, a ne povățui și a ne acoperi de năvălirea potrivnicului, căci credem că orice vei cere de la Dumnezeu, Dumnezeu îți va dăruia.

Să ne bucurăm și să ne veselim pentru tine, că pe tine te-am dobândit mijlocitoare fierbinte.

Și îndată luând trupul ei, l-au dus în slăvitul oraș Târnovo și l-au așezat în biserica Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, adevărata Maică a lui Dumnezeu și pururea Fecioara Maria, numită Temnișca, unde până în ziua de astăzi odihnește și săvârșește minunate și preaslăvite minuni, fără număr, pentru toți cei ce aleargă la ea cu credință și dragoste.

XV. Astfel a fost viața preacuvioasei maici a noastre, astfel au fost minunile neprihănitei Mirese a lui Hristos, care, în puțină vreme nevoindu-se în posturi și privegheri, în rugăciuni și lacrimi și în alte multe nevoițe aspre, se veselește acum în vecii cei fără de sfârșit, acolo unde este glasul curat al celor ce prăznuiesc și bucurie negrăită, unde este toată slavoslovيا cea către Dumnezeu, unde este toată lumina și unde nu mai este nici întristare, nici suspin.

Căci, deși pe pământ a viețuit cu trupul, acum în ceruri se veselește cu duhul, acum se desfată de acelea pe care mintea omenească nu le poate grăi, pe care ochiul trupesc nu le-a văzut, nici urechea omului nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El. Pe acestea acum le vede, pe acestea le contemplă, pentru ele s-a nevoit, lepădând toată odihna trupească.

Fiind mlădiță din rădăcină aleasă, a adus roade nenumărate ale felurilor virtuți și, împreună cu fecioarele cele înțelepte, a intrat în camera cerească; cu duhul se veselește acum acolo, iar trupul ni l-a lăsat nouă, pe pământ, precum odinioară Ilie a lăsat lui Elisei mantia sa. Și nu numai atât, ci și cu duhul stă acum în mijlocul nostru, dăruind tuturor răsplată vrednică pentru osteneli, împlinind cererile credincioșilor, tămăduind neputințe, curățind leproși, alungând demoni, risipind orice uneltire a potrivnicului și orice vicleșug îndepărtându-l, păzind cetatea și țara noastră de năvăliri și pe cârmuitorii ei întărindu-i în dreapta credință și în bună înțelegere.

Așadar, acestei bune maici să-i urmați și voi, monahiilor, precum și toți cei ce viețuiți în pustii, tineri și cei de vârstă mijlocie și bătrâni: aduceți și voi feciorie curată și neîntinată, rugăciuni și cereri neîncetate, râvnă dreaptă, izvorâtă din inimă curată. Căci pentru aceasta v-ați lepădat de lume și pe toate le-ați socotit de nimic, ca să dobândiți Duhul și, împreună cu fericita Filofteia, să intrați în camera cerească, pe care a gătit-o Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El.

Aceasta să ne fie dat nouă, tuturor, a dobândi, prin harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!